

Het Gouden Kalf

Exodus 32.1-14

Rev Dr Jos M. Strengholt

Heliopolis 2011

Wij maken zoveel verkeerde keuzes in ons leven; wij doen domme dingen. Zijn wij het nooit zat om telkens weer fouten te maken? Zal God ooit klaar zijn met onze opvoeding?

Vorige week lazen wij hoe God Israël de Tien Geboden gaf als samenvatting van hoe Israël zich moest gedragen als onderdeel van zijn verbond met God. God zei tegen Israël dat Hij hen zou zegenen en met hen zou zijn, als zij zich maar aan zijn regels hielden.

Het eerste en belangrijkste gebod is om God lief te hebben boven alles. Dat houdt onder meer in dat wij alleen God aanbidden en geen afgodsbeelden van Hem maken. Hij gaat immers ver boven alles uit wat wij ons van Hem kunnen voorstellen!

Maar het eerste antwoord van het volk op Gods liefde voor hen — geopenbaard in hun uittocht uit Egypte, zijn zorg voor hen in de woestijn en zijn openbaring op Sinaï — was een zeer ernstige zonde: afgoderij. Dat is precies wat het eerste gebod verbiedt.

1. Waarom beelden maken?

Hoe was het mogelijk dat Israël, enkele dagen na hun wonderbaarlijke verlossing uit Egypte door de HEERE, de God van Israël, een gouden kalf maakte als voorstelling van God? En hoe kwam het dat zij dit gouden beeld begonnen te aanbidden?

De Israëlieten waren zelfs bereid hun eigen goud te geven om een god te maken die zij konden zien en aanraken. Maar goden die kunnen worden opgetild, neergezet en aangeraakt, zijn niet werkelijk goden. Zij kunnen gemanipuleerd worden zoals wij dat willen. Zij zijn ons maaksel.

De Schepper van hemel en aarde laat Zich niet manipuleren. Wij zijn niet Zijn meester; Hij heeft macht over ons, want wij zijn zijn schepping. Daarom verbiedt Hij ons om levenloze beelden te maken die Hem zouden voorstellen en die wij vervolgens zouden aanbidden.

Wat was het excuus van de Israëlieten? Mozes was weg. Het volk zag Mozes niet meer die hen leidde, dus wilden zij goden die zichtbaar waren om hen te leiden. Honderden jaren waren zij door de Egyptenaren als slaven behandeld en nu waren zij niet in staat verantwoordelijkheid voor hun eigen leven te nemen.

En waar zochten zij nieuwe leiding? Bij de goden van Egypte. Ephrem, een belangrijke Syrische kerkvader en dichter uit de vierde eeuw, zei in één van zijn preken (*Homilie over onze Heere* 17.18-3.4):

Zij zagen alleen dat Mozes niet dichtbij was. En met dat handige excuus konden zij terugkeren naar het heidendom van Egypte, zodat zij openlijk konden aanbidden wat zij in hun hart al vereerden.

Het kalf dat zij uit goud maakten was niets anders dan de Egyptische stiergod Apis. In het oude Midden-Oosten was de stier of het kalf een symbool van kracht en goddelijke macht. Zij wilden dat die god hen zou leiden, omdat de goden van Egypte nog steeds in hun hart leefden.

Het volk van Israël dacht dat zij de HEERE aanbaden door middel van deze stier. Maar dat was een heel slecht idee: wat zij deden was afgoderij. Wij kunnen God niet aanbidden op een andere manier dan de manier die Hij Zelf heeft voorgeschreven.

Ik weet dat dit geen populaire gedachte is in onze postmoderne tijd waarin wij lijken te denken dat wij onze eigen religie van onderaf mogen opbouwen. Maar toch blijft het waar. God vertelt ons wat Hij van ons verlangt.

Wij mogen ons geen andere voorstelling van God maken dan wat Hij Zelf heeft geopenbaard. Jezus Christus is hoe wij God moeten zien. Jezus is het ware en volmaakte beeld van God.

Nog voordat het verbond goed en wel begonnen was, verbrak Gods volk het al. Door het gouden kalf van Egypte te aanbidden maakten zij de hele betekenis van de uittocht ongedaan. Denk eraan hoe God hen wilde redden van de goden van Egypte en hoe Hij hen tot een volk voor Zichzelf wilde maken.

Dit bewijst sterk dat Gods geboden op zichzelf ons niet kunnen redden. Niet omdat Gods geboden zwak zijn, maar omdat wij zwak zijn. Wij hebben van nature de neiging Gods wil niet te doen en ons een god te maken naar ons eigen beeld. Ons hart wordt gemakkelijk tot afgoderij getrokken; daarom moeten wij zorgvuldig binnen de grenzen blijven die God heeft gegeven in zijn eigen Woord, de Bijbel.

2. De noodzaak van offerbereid leiderschap

Wij hebben ook goede christelijke leiders nodig die in hun prediking geen compromis sluiten met Gods Woord. U mag van uw predikanten verwachten dat zij zonder compromis het rechte pad bewandelen en verkondigen. Wij zien het belang daarvan in het verschil tussen Mozes en Aäron.

Mozes sprak met God en luisterde naar zijn Woord, terwijl Aäron luisterde naar het volk en zijn eigen wijsheid volgde. Dat soort democratie is verkeerd; in Gods huis zijn er grenzen aan democratie. Die grenzen worden gevormd door onze “grondwet”: het Woord van God zoals verstaan in de traditie van de Kerk.

Wij moeten altijd rekening houden met Gods Woord boven menselijke belangen of voordelen. Waarom zei Aäron niet gewoon “nee” tegen het volk? Hij wist dat het verkeerd was. Misschien was hij bang voor de menigte. Durfde hij de postmoderne cultuur niet tegen te spreken? Was hij bang om ouderwets gevonden te worden?

God roept ons allemaal op om onbevreesd en zonder compromis te zijn als het gaat om waarheid en de praktijk van ons christelijk geloof. Probeerde Aäron het volk soms subtiel tegen te houden door hun goud te vragen? Wilde hij het duur voor ze maken om dit gouden kalf te laten maken? Of

wilde hij dat zij zouden inzien hoe dwaas het was om vandaag een kalf te aanbidden dat gisteren nog hun neusring, oorring of gouden sieraad was?

Misschien probeerde Aäron hen tegen te houden, maar het werkte niet — en door toe te geven aan het volk sloot hij een verkeerd compromis. In plaats van zijn volk te dienen bracht hij hen ernstig in gevaar.

Terwijl Mozes nog op de berg bij God was, sprak God met hem over de afgoderij van het volk:

Toen zei de HEERE tegen Mozes: ‘Ga, daal af, want uw volk, dat u uit het land Egypte hebt geleid, heeft verderfelijk gehandeld. Zij zijn snel afgeweken van de weg die Ik hun geboden had. Zij hebben voor zichzelf een gegoten kalf gemaakt, zich daarvoor neergebogen, eraan geofferd en gezegd: Dit zijn uw goden, Israël, die u uit het land Egypte hebben geleid.’ (Exodus 32:7-8)

Verder zei de HEERE tegen Mozes: ‘Ik heb dit volk gezien, en zie, het is een halsstarrig volk.’ (Exodus 32:9)

Interessant is dat God zegt dat zij “halsstarrig” zijn. Datzelfde woord werd ook gebruikt voor de farao van Egypte. Die houding leidde tot de ondergang van farao. Zal zij nu ook leiden tot de ondergang van Israël?

Het lijkt alsof God Zich van Israël distantieert. Hij zegt tegen Mozes dat het “uw volk” is dat Mozes uit Egypte heeft geleid. Omdat zij zich gedroegen als de andere volken in plaats van volgens hun heilige roeping, zegt God:

Nu dan, laat Mij begaan, zodat Mijn toorn tegen hen ontbrandt en Ik hen vernietig. Dan zal Ik u tot een groot volk maken. (Exodus 32:10)

God wil het volk vernietigen en opnieuw beginnen met Mozes. Dat was een belangrijke test voor Mozes. Aäron bezweek voor de eisen van het volk. Zou Mozes nu bezwijken voor deze verleiding van God?

Dat God Mozes testte blijkt duidelijk uit de woorden “laat Mij begaan” in Exodus 32:10. Het was als een uitnodiging aan Mozes om voor het volk te pleiten. Zo begreep kerkvader Hiëronymus (347-419 nChr.) deze woorden ook. In een preek over Psalm 26 zei hij:

Wat bedoelt God wanneer Hij tegen Mozes zegt: ‘Laat Mij begaan’? Alsof Hij zegt: ‘Uw gebeden houden Mij tegen; zij weerhouden Mijn hand. Ik wil een speer werpen, Ik wil een pijl afschieten, maar uw gebeden houden Mij tegen ... Uw gebeden zijn het schild van het volk.’

3. Het gebed van Mozes

Mozes bleef toegewijd aan wat God hem eerst had opgedragen: Gods volk naar het Beloofde Land brengen. Dat was in lijn met Gods verbond met Abraham, Izak en Jakob. Daarom pleitte Mozes voor zijn volk, zelfs ten koste van zijn eigen toekomst.

Dit is wat Mozes bad in Exodus 32:11-13:

Maar Mozes trachtte het aangezicht van de HEERE, zijn God, gunstig te stemmen en zei: 'HEERE, waarom zou Uw toorn ontbranden tegen Uw volk, dat U met grote kracht en met sterke hand uit het land Egypte hebt geleid? Waarom zouden de Egyptenaren zeggen: Met kwade bedoelingen heeft Hij hen uitgeleid, om hen in de bergen te doden en hen van de aardbodem te vernietigen? Keer terug van Uw brandende toorn en heb berouw over het kwaad tegen Uw volk. Denk aan Abraham, Izak en Israël, Uw dienaren, aan wie U bij Uzelf gezworen hebt en tot wie U gesproken hebt: Ik zal uw nageslacht talrijk maken als de sterren aan de hemel, en heel dit land waarover Ik gesproken heb, zal Ik aan uw nageslacht geven; zij zullen het voor eeuwig bezitten.' (Exodus 32:11-13)

Mozes gebruikt drie argumenten om God te overtuigen:

1. U, God, hebt dit volk uit Egypte geleid — niet ik. U bent een goed werk begonnen.
2. Denk aan uw Naam! De Egyptenaren zullen het horen als U Israël vernietigt.
3. U hebt Abraham en zijn nageslacht gezworen hun het land voor eeuwig te geven. Bent U nu een God wiens woord niet te vertrouwen is?

Everett Fox, een Joodse bijbelgeleerde, schreef in zijn vertaling van Exodus (*The Five Books of Moses*, p. 440):

Geconfronteerd met een dictatoriale droom — het klonen van een heel volk uit hemzelf — kiest Mozes ervoor krachtig op te komen voor juist die mensen die hem zoveel verdriet hebben gedaan door hun opstandigheid. Hij weet dat zijn taak is voort te bouwen op het fundament van de aartsvaders.

Wat een groot staatsman en kerkleider bleek Mozes te zijn door deze liefdevolle keuze. Hij offerde zijn eigen toekomst op voor het welzijn van zijn volk. Denk er hierbij aan dat hij zelf uiteindelijk het Beloofde Land niet binnenging. Hij had God en zijn naaste lief met een opofferingen gezindheid.

God besloot het volk te vernietigen en opnieuw met Mozes te beginnen. Maar Mozes wees dit af en bad voor zijn volk. Daardoor vergaf God het hardnekkige en afgodische volk. Wat een andere levensstijl en vorm van leiderschap dan die van Aäron.

Mozes is hier werkelijk een voorafschaduw van onze Heere Jezus Christus. Hij gaf zijn eigen eer op voor een volk van zondaars. Dat is een diep bijbels principe dat wij niet alleen moeten prijzen, maar ook moeten navolgen in ons leven.

Laten wij niemand opgeven, maar voor hen bidden — voor onze politieke leiders, onze kerkleiders, onze familieleden, onze vrienden, zelfs voor mensen die ons lastigvallen.

Laten wij anderen niet opgeven, maar het voorbeeld volgen van Mozes, Jezus — ja, van God Zelf. En wanneer wij kijken naar onze eigen kleine en grote fouten en zonden, zal dat ons milder maken tegenover de fouten en tekortkomingen van anderen.

Conclusie

God vergaf Israël ondanks hun zware zonde van afgoderij omdat Mozes opofferend voor hen pleitte op grond van Gods eigen beloften en verbond. Vergeving is uiteindelijk gebaseerd op God Zelf.

Hij roept ons op Hem lief te hebben boven alles. Dat willen wij doen! Maar wij falen vaak. Toch wacht Hij ons op met uitgestrekte armen — de armen van Jezus Christus, Die een veel hogere prijs betaalde dan Mozes door zijn dood aan het kruis.

Laten wij ons leven opnieuw toewijden aan God alleen. Wij zullen geen andere goden volgen, maar alleen Hem dienen op de wijze die Hij in zijn Woord heeft voorgeschreven. En laten wij de Heere danken dat Hij ons vergeeft wanneer wij struikelen. Hij vergeeft ons en helpt ons zelfs om anderen geduldig te vergeven.

+In de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest. Amen